

OBJECTIVELY AND SUBJECTIVELY CONDITIONED TRANSFORMATIONS OF LEXICAL UNITS IN THE PROCESS OF TRANSLATION

Transformations of nationally peculiar lexical units in the process of translation become inevitable as a result of difference existing between the ways and means of expression of the same meanings in the source language and in the target language. The lexical units that change their outer/structural form in the target language as a result of translation include three main stylistically distinguished classes of units:

- 1) stylistically neutral lexis;
- 2) stylistically evaluative lexis;
- 3) culturally biased national specific units of lexicon pertained to each source language and to every target language.

Such transformations are lexical substitutions.

1. Among the numerous ***stylistically neutral words*** both in the English and Ukrainian languages there are various notional parts of speech, the semantic equivalents of which in the target language may be single words, word-groups and even sentences. Because of this the choice of their lexical equivalents in the target language is not always easy:

akimbo – *взявшись руками в боки, тримаючись руками в боках, руки в боки;*

backer – *той, хто підтримує когось/допомагає, сприяє комусь у чомусь;*

boatful – *пасажери й команда корабля/судна; заповнене/завантажене судно/корабель;*

обороноздатність – *the strength of the defensive capacity of a country;*

пуютомеля – *an idle-teller, copious speaker (chatterbox);*

світогляд – *conception of a person's world/world outlook/one's creed.*

2. A separate group of lexical units, which may sometimes have the same meanings but quite different outer/structural expression in English and Ukrainian is presented by ***diminutives***. They have a very poor representation in English (only among some nouns) but there is a very large quantity of them in Ukrainian, where they exist practically among all parts of speech.

In Ukrainian diminutive suffixes point to an escalating gradation of a diminutive quality in a noun (second or third outer form of the following nouns):

1. голова; 2. головка; 3. головочка; 4. голівка; 5. голівочка; 6. голівонька/головонька;

1. дівчина; 2. дівчинка; 3. дівча; 4. дівчатко; 5. дівчаточко; 6. дівонька; 7. дівчинонька, etc.

Similar meanings are to some extent expressed in English with the help of lexico-syntactic means, i.e., by means of some additional adjectives containing the seme of smallness: голівка – *small head*; голівочка/голівонька – *small/little head*; дівчинонька – *dear/lovely girl, lovely little girl*, etc.

English diminutive and evaluative meanings are not always clearly and fully expressed by isolated nouns, except for those which have corresponding suffixes as *daddy, sissy, granny*, and a few others whose direct Ukrainian equivalents are respectively *татко/татунь, таточко; сестричка/сеструня/сестронька; бабуся, бабуня, бабусенька*, etc.

Diminutive and evaluative poetic and endearing meanings of most other English nouns, unlike their Ukrainian equivalents, can be expressed only or mostly in the form of word-group, which convey these connotative meanings:

little star – зірочка/зіронька;

sweet little girl – серденько (люба), любонька.

Diminutive adjectives in Ukrainian which have no semantic and morphological/structural equivalents in English have to be translated in a descriptive way: білесеньке личко – *a beautiful white little face, dear/lovely white little face*; ясненький/яснесенький місяченько – *a very bright and lovely/beautiful little moon*.

Diminutive and evaluative meanings of Ukrainian numerals and pronouns are expressed in English practically in the same way: **двієчко/двійко** гарненьких діточок – **two nice little children/two dear little kids**; **нічогосінько** (там не робиться) – **absolutely/practically nothing is being done there**.

Diminutive and evaluative meanings of Ukrainian adverbs and verbs can be explicitly and implicitly expressed, though only to some degree, in the same descriptive way too: *тихесенько вітер віє – the wind breathes very softly*; *спатки/спатоньки, спатуні – to have a little sweet sleep*; *їсму/їстоньки – to have a nice/tasteful little bite/dinner, supper*, etc.

Neither has the English language any morphological means to express explicitly the augmentative and evaluative meanings of Ukrainian lexemes (mostly nouns). As a result, they acquire in English an objectively predetermined

form of explicit expression by means of word-groups or sentences: *дубище* – *a very thick and tall/ramous oak-tree*; *п'янюга* – *a miserable heavy drunkard, a disgusting inebriate, a three-bottle man*, etc.

3. The third class of lexical units, which mostly require a different explicit/outer form presentation in the target language are ***culturally biased elements/specifically national notions***. When in the form of words not belonging to regular internationalisms like *mister, shilling* – *містер, шилінг*, they are mostly transcribed or transliterated and shortly explicated in the target language: ***muffin*** – *маффин, солодка здоба, випечена в чайкоподібній формі з прісного чи здобного тіста (споживається гарячою)*, ***вишиванка*** – *vyshyvanka, an embroidered Ukrainian linen/silk shirt*.

The subjectively employed transformations of nationally peculiar lexical units in the process of translation are predetermined not so much by the objective, i.e., national linguistic factors, than by the stylistic aims realized by the translator.

EXERCISES

Ex.1. Analyse the semantic structure and translate the following English simple and compound words into Ukrainian. Point out the difference (if any) in their outer form in the two languages.

Model: abduct – викрадати силою чи обманом (особливо жінку чи дитину), a simple word in English – an extended word-group in Ukrainian.

1. Abiology, abloom, acclamation, adore, adrift, agape, airborne, airsickness, all-clear, answerable, ashen, babyhood,ailable, blameful, carnation, chargeable, chemise, clockwise, coddle, cuff, deployment, diner, embark;
2. endanger, eventful, exuberate, fence, season, fishmonger, grandmotherly, haunter, headachy, header, head-phones, hurry-scurry, immiscible;
3. jeopardize, jumping-rope, lucubration, lunate, matchwood, melodize, midmost, midsummer, misstatement, monologize, mother's mark, mythisize, name-child, needful, northerner/southerner, off-print, off-shore, outrank, overtalk (v);
4. overtask, parcook, pencraft, percipient, patchwork, playable, politicize, pot-valiant, pauperize, prison-breaker, prosify, propulsive, quantify, queenhood;
5. rebuff, reforest, reiterate, remand, readable, repayable, rusticate, schoolable, salad-days, saddlefast, sea-born, seaworthy, signatories, speaking-trumpet;
6. straddle, stampede, sugar candy, sunproof, sweetie, swing-door, war-whoop, swift-handed, washable, waterage, zipper.

Ex. 2. Prior to translating the Ukrainian simple and compound words into English point out the influence of some prefixal and suffixal morphemes upon their semantic and outer structure in the corresponding English equivalents.

1. Аспірантка, багатостраждальний, багатшати, байдикувати, бездоців'я, безлюддя, бліднути, будень, будь-коли, буханець, вдосвіта, вдруге/втретє, веселитися, вигодинюватися, вигодовувати;
2. виголоднітися, вилежуватися, виплакувати, вихвалювати, віддавна, власноручний, вмиць, востаннє, вранці, вслухуватись, глухнути, двометровий, десятирічний, дубочок, доверху, доношувати, донедавна;
3. дообідній, досі, досипати, досхочу, дохристиянський, дошаний, дужчати, жалкувати, задошити, зарікатися, заспівувати, манюсінський, найменшенька, нанівець, обношуватися, одвіку, одомашнювати;
4. окатоличуватися, опам'ятатися, ошасливлити, панькатися, переінакшувати, підбігати, поміцнішати, по-молодецькому, по-нашому, по-святковому, придивлятися, мчатися, прицінюватися;
5. простоювати, ремісникувати, різдвяний, родичатися, розтовстіти, розцілуватися, самохіть, середньодобовий, свободолоб, словотвір, спохвачуватись, сокір/сокорина, тогочасний, торік, увірувати, хнюпитися;
6. холоднеча, худнути, циркач, чаювати, щодуху, найкраще, щороку, щосили, ювіляр, якнайшвидше, якомога, ярмаркувати.

Ex. 3. Translate the Ukrainian evaluative words into English. Distinguish, where possible, between the ways of expressing their purely diminutive or purely augmentative meanings on one hand and tender or coarse meanings on the other.

1. Ангеля/ангелятко, бабусенька, батечко, багатенько, бажаннячко, бурячок, віничок, газетка, Ганнуся, гарбузик/гарбузяра, голубеня, горнятко, горішок, давненько, дитятко, дівчинонька, діжечка, діляночка, дрібнесенький(дощик), дубище, екранчик, житечко, журавлик;
2. жучище, заб'яок, зайчик/зайцога, здоровило, земляка, зміюка, зубки, зубиська, зятьок, каченяточка, їстоньки, кабанчик, кабанора, катюга, кізонька, коник, корівка, коровисько, котичок, котяра, левисько, ліжечко, лисичка-сестричка, личко, літечко, любесенько, масельце;
3. матуся, місяченько, молодичка, ніженьки, ніченька, носяка, онучатко, орляка, оченята, очиська, півничок, пісенька, повнісінько, приярок, рибонька, рибище, рученьки, серденько, синочок, сонечко, сальце;
4. свинюра, тихесенько, точнісінько, тупенький, україночка, усмішечка, фартушок, фіалочка, футлярчик, хатиночка, хлібець, худесенький, хутесенько, цапок, цілісінький, цілуночок, цяцечка;

5. чепурушка, черешенька, чистесенько, чоботище, чортяка, чубисько, чумаченько, шаблюка, шакалюга, шахраїще, школярочка, штаненята, шасливчик, ямище.

Ex. 4. Define the possible ways of expressing the sense of the following English specific notions of national lexicon in Ukrainian. Translate.

1. Doughboy, kilt, backbencher, call-up (Amer.), corn dodger, borough, Dixie (Dixie Land), Empire City, exeat, gobbet, hastings, The Great Lakes, graduation school, headliner, hot-pot, jaw-breaker, Joe Miller, John Bull, K-ration, Labour Exchange, Lady Day, ladyship, landlordism, lovelock, master-spirit, matriculation, maypole, Number 10 Downing Street, okie, part-song;
2. Peeping Tom, penny-wise, penny-worth, pound-foolish, playoff, play-by-play, policy-shop, poor law, porringer, poundage, priestcraft, the principality, proctor, prize-fight, pro-and-con, provided school, pussyfoot, remittance-man;
3. roadster, (the) Rockies, sandwich-man, salad-days, Scotch broth, scon, Stars and Stripes, Solicitor-General, secularist, sophomore, spa, sporran, squaman, standpatter, stateside, summerschool, teddy boy, teller (in parliament), tenner;
4. term-time; Tom, Dick and Harry, tommy-shop, tube (London), tutti-frutti, twopence, toryism, Uncle Sam, under-secretary, unionist, Valentine (Day), V-Day/VE-Day, Victorian, votee (Amer.), Wardour Street English, walkie-talkie, Welsh rabbit/rarebit, Whitehall, write in, yeomanry, Yuletide, log, zero hour.

Ex. 5. Point to the difference in the outer forms of expression of the following Ukrainian culturally biased (specific) notions of national lexicon in English. Translate.

Арнаутка, бабка, борщ, боярин, вареники (з сиром, капустою тощо), веснянки, вечорниці, вишнівка, гайдамаки, галушки (страва), гопак, гривня, гринджоли, дівування, дружка, дядина, залікова книжка, заслати сватів, жупан, картопляники, китгар, кобзар, козаччина, кожух, коломийка, колядники, крашанка, кукурудзяні баранці, куліш, кутя, лантух, льох, маковія, обжинки, окріп, оселедець (козацький), паляниця, пампушки, парубкування, пиріжки (із сиром), писанка, плахта, рухівці, рушник, ряжанка, сирники, солонина/сало, січовик, січові стрільці, соломка (істивна), толока, трембіта, троїсті музики, Хмельниччина (істор.), чумакування, шулики, щедрівки/щедрування, “Ще не вмерла Україна”, Дочка Прометея, Кобзар, Каменярь, розкуркулювання, герої Крут.

Ex. 6. Translate the sentences omitting, where possible, a word from the word-group.

1. Аварія трапилася 26 квітня 1986 року, коли інженери спробували провести недостатньо підготовлений експеримент на четвертому реакторному блоці. 2. У червні на Яворівському полігоні, розташованому у 30 кілометрах від Львова, пройдуть маневри в рамках натівської програми “Партнерство заради миру”. 3. Прояви жорстокості закладені в природі людини, хоча дуже неприсмно з цим погоджуватися. 4. Крім того, Київ і Вашингтон парафували міжурядову угоду про співробітництво у сфері мирного використання ядерної енергії. 5. Але в такому випадку ми повинні змиритися з тим, що кількість жорстокості у світі згодом не зменшується. 6. Будучи у географічному плані частиною великої Східноєвропейської рівнини, Україна має тільки два гірські регіони – Карпати на заході та Кримські гори на півдні. 7. Загальновизнано, що групи циган покинули Індію кількома хвилями міграції і що у XIV ст. вони вже були у Персії. 8. У Києві окремі меморіальні урочистості провели два протиборчі табори, що претендують на клейноди Руху, тоді як решта людей в Україні майже не звернули на це уваги. 9. Окрім того, у заяві задекларовано наміри розширювати співробітництво Росії й України у космічних дослідженнях земної поверхні з метою оцінки природних ресурсів. 10. Фахівці стверджують, що новий нафтопровід ніколи не буде порожнім, якщо сама Україна активніше пропагуватиме цей маршрут на зовнішній арені. 11. Агентом з обслуговування цієї кредитної лінії в Україні стане банк Райффайзенбанк-Україна. 12. До 30 червня ЄС, крім того, повинний завершити дослідження питання про сучасний стан і перспективи “Північної мережі природного газу”. 13. Багато виборців на Заході добре пам’ятають гасла на кшталт: “Слідкуй за моїми вустами”, “Від цього не постраждає жодний фунт у твоїй кишені”, “Так добре тобі ще ніколи не було”, “Мир настане ще в наш час”. 14. Постійний голова місії Міжнародного валютного фонду в Україні Мохаммад Шадман-Валаві не відкидає можливості, що вже у грудні Україна зможе отримати черговий транш кредиту за програмою розширеного фінансування. Про це він заявив журналістам 15 жовтня після зустрічей з прем’єр-міністром України Валерієм Пустовойтенком і секретарем Ради національної безпеки та оборони Володимиром Горбуліним. 15. Трирічну програму розширеного кредитування обсягом фінансування в розмірі 2,2 мільярда доларів Міжнародний валютний фонд відкрив для України у вересні. 16. Значне підвищення активності виборців – важливий крок на шляху до збереження цієї незалежності, причому не лише держави, але й кожного її

громадянина. 17. Початки його сягають останнього десятиліття XIX ст. і пов'язані у філософському плані з кризою раціоналістичного світогляду й утвердженням ніцшеанської концепції “філософії життя”, із перенесенням центру уваги на людську особистість, її індивідуальну свідомість. 18. Координатором із реалізації цього проекту є зареєстрована у Польщі компанія “Голден Гейт”, засновником якої є компанії з американським та британським капіталом. 19. Проте, як це часто трапляється, люди в скрутку годину піддаються наївним обіцянкам.

Ex. 7. Translate the sentences transforming a Ukrainian predicative clause into English word-group or word.

1. Іноземці дуже погано уявляють собі, як треба працювати на нашому ринку. 2. Парламент буде обраний в один тур, незалежно від того, скільки виборців прийде на дільниці. 3. В той час, як в Україні закриваються неприбуткові шахти, вперше за роки незалежності буде введено до ладу нову вугільну шахту. 4. Луїс Краснер, який народився в Україні, був американським скрипалем та вчителем музики. 5. Тут у нас трапляється багато перестрілок. 6. Суспільство, яке зазнало катастрофи, створює прототипну ситуацію для виявлення колективної поведінки. 7. Він вдарив її, лише коли вона остаточно вивела його з себе. 8. Рівень інфляції в цьому році становить 7,5 %, що менше передбачуваного показника – 9 %. 9. У незалежному звіті, який було складено компанією “Девіс Ленгдон Консалтенсі”, Україна фігурує у числі чотирьох європейських країн з найбільшим потенціалом для короткострокових ринкових капіталовкладень. 10. “Нові” страхи – це всі ті ж старі, вічні страхи, лише трохи підновлені, що нарядилися у нову сукню. 11. Нову конституцію було прийнято 315 голосами проти 36 на засіданні, що тривало всю ніч. 12. Деякі теоретики стверджують, що та галузь промисловості, яка потребує подібного захисту з боку держави, не повинна існувати взагалі. 13. Можливо, найпоширенішим аргументом на користь введення тарифів є той, що певні галузі вітчизняної промисловості для того, щоб вижити, потребують тарифного протекціонізму. 14. Незважаючи на численних конкурентів, які буквально “наступають на п'яти”, завод залишається найуспішнішим підприємством. 15. Він робить вигляд, що розпалює ситуацію до передконфліктної межі, потім відступає і намагається щось за це вторгувати. 16. Проблема, яку зараз належить вирішити – це зміцнення здобутків та сприяння поширенню демократичних інститутів на країни, які ще перебувають під владою авторитарних режимів. 17. Навіть країни, що потребують швидкого розвитку, можуть запровадити у себе демократичні цінності.

18. Американцям не дозволяється вести справи з авіалінією, що контролюється талібами. 19. Жахливий конфлікт у Судані, що триває вже шостий рік, є фактично і громадянською, і релігійною війною. 20. У 1992 році мало хто передбачав, що консерватори отримають більшість, тому що результати всіх опитувань свідчили про те, що перемогу одержить Лейбористська партія. 21. Кріпосництво в Україні, що перебувала під владою Росії, ввела у 1795 році імператриця Росії Катерина II. 22. З грудня 1918 року по травень 1919 року, коли польські війська окупували Львів, останній слугував столицею Західноукраїнської народної республіки, що проіснувала недовго. 23. Вам слід взяти до уваги, що хлопчик довго хворів. 24. Навіть в урядових колах не передбачали, що ембарго на нафту буде оголошено найближчим часом. 25. Поки її мати відсутня, за неї відповідаю я. 26. Дотепер планувалося, що країну приймуть наприкінці квітня, коли буде святкуватися 50-літній ювілей заснування альянсу. 27. У Міністерстві закордонних справ переважає думка, що у цю організацію потрібно вступити раніше. 28. Внаслідок цього у кінцевому рахунку виникне криза енергопостачання, що весь час буде поглиблюватися.